

Bejárható
Magyarország
Program

Bejárható Magyarország Program

Infrastruktúra, környezet (kulturális környezet)

Dr. Gál András Levente

1. A BMP és a kulturális turizmus
2. Kitörési pontok
3. A kulturális környezet alkotórészei. A kulturális turizmus infrastruktúrája
4. A kultúrtáj fogalma
5. Az örökségturizmus
6. Az UNESCO és a kapcsolódó jogszabályok
7. A jármódok és a kulturális környezet kapcsolata
8. A BMP nem épített kulturális környezete
9. A kulturális örökségvédelem igazgatása
10. Sajátos hatósági eszközök a kulturális örökségvédelemben
11. Konklúzió

1. A BMP és a kulturális turizmus

A BMP célnak használja a kulturális környezet elemeit.

A természeti látnivalók „összeépülnek” az ember alkotta kulturális művekkel.

- **Kulturális turizmus:** olyan turisztikai termék, ahol a keresletet képviselő turista motivációja, új kultúrák megismerése:
 - Kulturális motiváció.
 - Kiemelt turisztikai termék Magyarországon, de sok a kiaknázatlan lehetőség.
 - Cél: hazánk természeti és kulturális örökségének, épített kincseinek megismerése .

2. Kitörési pontok

- a) Kastélyok, kúriák, várak
- b) Lovas turizmus
- c) Falusi turizmus
- d) A magyar gasztronómia
- e) Borkultúra
- f) Vallási turizmus
- g) Rendezvények, fesztiválok

3.1. A kulturális környezet alkotórészei, a kulturális turizmus infrastruktúrája

A kulturális környezet alkotórészei:

- a) Az élettelen kultúra (pl. épületek).
- a) A mindennapi életben kifejeződő kultúra (pl. gasztronómia).
- a) A megelevenített kultúra (pl. fesztiválok).

3.2. A kulturális környezet alkotórészei, a kulturális turizmus infrastruktúrája

A kulturális turizmus infrastruktúrája:

- a) Dinamikus elemek (közlekedési eszközök).
- b) Statikus elemek (pl. múzeumok, színházak).
- c) Turisztikai szuprastruktúra (szálláshelyek, létesítmények, kiskereskedelmi szektor).

4. A kultúrtáj fogalma

Olyan emberi tevékenység által alakított, kulturális jelentőségű természeti területet takar, amely az ember és a természet együttélését, a civilizáció és a természet kölcsönhatását reprezentálja.

- Ember által tervezett és kialakított, körülhatárolható kultúrtáj
 - (pl. terek, parkok)
- Organikusan kialakult kultúrtáj (múltból fennmaradt / ma is fejlődő)

5.1. Az örökségturizmus

- a) UNESCO világörökség-listán szereplő értékek.
- b) Kulturális örökség (műemlékek, épületcsoportok, helyszínek).
- c) Természeti örökség (veszélyeztetett fajok, biológiai rendszerek).
- d) Integrált örökségvédelem: magában foglalja nem csak a műemlékvédelem, hanem a régészeti örökségek, valamint a műtárgyvédelem témaköreit is.

A világörökség helyszínei Magyarországon:

- a) Budapest - a Duna-partok, a Budai Várnegyed és az Andrássy út.
- b) Hollókő ófalu és környezete.
- c) Az Aggteleki-karszt és a Szlovák-karszt barlangjai.
- d) Az Ezeréves Pannonhalmi Bencés Főapátság és természeti környezete.
- e) Hortobágyi Nemzeti Park - a Puszta.
- f) Pécs (Sopianae) ókeresztény temetője.
- g) Fertő / Neusiedlersee kultúrtáj.
- h) Tokaj-hegyaljai történelmi borvidék kultúrtáj.

6.1. Az UNESCO és a kapcsolódó jogszabályok

A világörökségre vonatkozó jogszabályok:

- 2011. évi LXXVII. törvény a világörökségről
- 315/2011. (XII. 27.) Korm. rendelet a világörökségi kezelési tervről, a világörökségi komplex hatásvizsgálati dokumentációról és a világörökségi várományos helyszínekről
- 17/2012. (II. 16.) Korm. rendelet az UNESCO Magyar Nemzeti Bizottságáról
- 32/2012. (V. 8.) NEFMI rendelet a világörökségi gondnokságról

6.2. Az UNESCO és a kapcsolódó jogszabályok

Az UNESCO Magyar Nemzeti Bizottsága:

A Bizottság működését a 17/2012. (II. 16.) Korm. rendelet szabályozza

- A Bizottság:
 - figyelemmel kíséri az UNESCO egyezményeinek hazai végrehajtását, részt vesz a programok, nemzetközi évek, évtizedek megvalósításában;
 - kapcsolatot kezdeményez és tart fenn az UNESCO nevelésüggyel, tudománnyal, kultúrával, a természeti örökség védelmével, sporttal, az információhoz való hozzáféréssel, továbbá a szabad véleménynyilvánítással kapcsolatos tevékenységében érdekelt magyar központi államigazgatási szervekkel, intézményekkel, szervezetekkel és magánszemélyekkel, illetve más országoknak az UNESCO-val való együttműködésre kijelölt nemzeti testületeivel;
 - közreműködik az UNESCO tevékenységében és programjaiban, ápolja és fejleszti a nemzetek közötti együttműködést, elősegíti az UNESCO tevékenységi körét érintő magyar eredmények hazai és külföldi népszerűsítését;
 - az UNESCO tevékenységével kapcsolatos kérdésekben javaslatokat tesz a Kormánynak;
 - elősegíti és támogatja Magyarország képviselőinek részvételét az UNESCO és testületei, valamint a Bizottsággal együttműködő szervezetek hazai és nemzetközi rendezvényein.

6.3. Az UNESCO és a kapcsolódó jogszabályok

A világörökségi területtel összefüggő állami feladatok

A kultúráért felelős miniszter más érdekelt miniszterekkel együttműködve látja el.

- A kultúráért felelős miniszter e feladatai körében különösen az alábbiakat végzi (a teljesség igénye nélkül):
 - meghatározza az Egyezményből eredő feladatok végrehajtásának koncepcióját, stratégiáját;
 - érvényesíti a világörökségi szempontokat a világörökségi területet érintő jogszabályokban, illetve átfogó tervezési programokban;
 - előkészíti a világörökségi területek, valamint a várományos területek világörökségi kezelési tervét (a továbbiakban: világörökségi kezelési terv), kezdeményezi annak felülvizsgálatát, illetve - szükség esetén - módosítását, valamint ellátja az ebből eredő egyéb feladatokat;
 - gondoskodik a világörökségi terület állapotának felméréséről és folyamatos figyelemmel kíséréséről, továbbá megteszi a kiemelkedő egyetemes érték megőrzéséhez, bemutatásához, fenntartásához, valamint az azt érő káros hatások bekövetkezésének megelőzéséhez szükséges intézkedéseket;
 - évente jelentést tesz a Kormánynak, és négyévente beszámol az Országgyűlésnek a világörökségi területek állapotáról és az Egyezményből eredő feladatok ellátásáról.

6.4. Az UNESCO és a kapcsolódó jogszabályok

A világörökségi területtel összefüggő állami feladatok

A kultúráért felelős miniszter a fentebbi feladatain kívül más érdekelt miniszterekkel együttműködve ellátja a várományos területtel kapcsolatos állami feladatokat is. E feladatai körében a kultúráért felelős miniszter:

- kiválasztja a várományos helyszíneket;
- bejelenti a várományos helyszíneket a Központhoz;
- ötévente felülvizsgálja a várományos helyszínek Világörökségi Várományos Helyszínek Jegyzékében történő nyilvántartásának indokoltságát;
- intézkedik a Világörökségi Várományos Helyszínek Jegyzékébe felvett várományos helyszínek Világörökség Jegyzékbe történő jelöléséről, valamint
- gondoskodik a kiemelkedő kulturális örökségi, illetve természeti értéket hordozó örökség megismerését, fejlesztését és bemutatását elősegítő - köztük oktatási, képzési, ismeretterjesztő - programok kidolgozásáról és végrehajtásáról.

7. A jármódok és a kulturális környezet kapcsolata

A BMP-ben nevesített öt járásmód - a gyalogos-, kerékpáros-, lovas-, vitorlás-, és túrakenus - mindegyike kapcsolatban áll a kulturális környezet elemeivel.

A kulturális környezetet alkotó elemek infrastrukturális fejlesztésével lehetővé válik az egyes jármódok eddigi viszonylagos behatároltságának oldódása, az egyes jármódok integrálása, és a kultúra elérhetőségének javítása.

Pl. a lovas jármód által a turista alapvetően egy kultúrának, a lovaskultúrának válik a részévé, a kenus jármóddal pedig akár egy világörökség részét képező, kulturális értéknek számító területen is lehet haladni. Ez is azt jelzi, hogy a kulturális környezet gyakorlatilag minden pillanatban körülvesz minket, legyen az egy emlékmű, egy falusi parasztház, egy kultúrtájegység, vagy egy templom.

8. A BMP nem épített kulturális környezete

- 1. aspektus: az egyes jármódokhoz kapcsolódó kultúra és hagyomány.
- 2. aspektus: információs társadalom, térinformatikai rendszer fejlődése.

9.1. A kulturális örökségvédelem igazgatása

A kulturális igazgatáson belül egy speciális szakterületet képez a kulturális örökségvédelem igazgatása.

A kulturális örökségvédelem igazgatásának fogalma a következő fogalmi elemek összességéből áll:

- a kulturális örökségvédelem igazgatása során az arra jogszabályban feljogosított szervek,
- a hatáskörükbe és illetékességükbe tartozó ügyekben,
- a múlt pótolhatatlan, kiemelkedő művészeti-történeti értékű örökségének megóvása érdekében,
- részben magát az államot – állami szerveket – részben kívülálló személyeket érintő döntéseket hoznak,
- amelyekben kötelezéseket, korlátozásokat, tiltásokat, feltételeket határozhatnak meg,
- ezek egy részének teljesítéséhez anyagi és szakmai támogatást biztosítanak, ellenőrzik a jogszabályokban és egyedi döntésekben meghatározottak teljesítését,
- továbbá jogszabálysértés vagy egyedi hatósági döntésben foglaltak megsértése esetén szankciót alkalmazhatnak.

9.2. A kulturális örökségvédelem igazgatása

Az Alaptörvényben foglalt rendelkezéseket a kulturális igazgatás ágazati törvényei részletezik. Ezek közül a legfontosabbak következők:

- a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény
- a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény
- a közokiratokról, a közlevéltárakról és a magánlevéltári anyag védelméről szóló 1995. évi LXVI. törvény
- a Nemzeti Kulturális Alapról szóló 1993. évi XXIII. törvény
- a nemzeti köznevelésről 2011. évi CXC. törvény
- a nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény

9.3. A kulturális örökségvédelem igazgatása

A törvények felhatalmazása alapján, azok végrehajtására a Kormány, valamint a kultúráért felelős miniszter számos rendeletet bocsátott ki.

Szűk körben, de a központi jogi szabályozás teret enged a helyi önkormányzati rendelet-alkotás számára is.

A tágabb értelemben vett kulturális jogok, és az ennek részterületét képező kulturális örökségvédelem jogi szabályozása **az Alaptörvényből** nyerik létalapjukat.

9.4. A kulturális örökségvédelem igazgatása

Az Alaptörvény és a kulturális örökségvédelem kapcsolata:

- Az Alaptörvény alapján kijelenthető, hogy az államnak nem csak joga, hanem kötelessége is a kulturális jogok gyakorlásához szükséges alapvető feltételrendszer kialakítása.
- A művelődéshez való jog, mint államcél. A közművelődés kiterjesztése.
- P) cikk: „A természeti erőforrások, különösen a termőföld, az erdők és a vízkészlet, a biológiai sokféleség, különösen a honos növény- és állatfajok, valamint a kulturális értékek a nemzet közös örökségét képezik, amelynek védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára való megőrzése az állam és mindenki kötelessége.”
- Testi és lelki egészséghez, valamint az egészséges környezethez való jog.

9.4. A kulturális örökségvédelem igazgatása

A kulturális örökség védelmére vonatkozó általános szabályok:

- A kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény
- A kulturális örökség a nemzet egészének közös szellemi értékeit hordozza, ezért megóvása mindenkinek kötelessége.
- Tilos a kulturális örökség elemeinek veszélyeztetése, megrongálása, megsemmisítése, meghamisítása, hamisítása.
- A kulturális örökség védelme közérdek, megvalósítása közreműködési jogosultságot és együttműködési kötelezettséget jelent az állami és önkormányzati szervek, a nemzetiségi szervezetek, az egyházak, a civil és gazdálkodó szervezetek, valamint az állampolgárok számára.

9.5. A kulturális örökségvédelem igazgatása

A kulturális örökségvédelmi igazgatás részterületei:

A régészeti lelőhelyek védelme

- A régészeti örökség védelme kiterjed a régészeti örökség felkutatására, értékelésére, számbavételére, nyilvántartására és megőrzésére, valamint a védendő területek meghatározására és nyilvántartására.
- A bárhol – a föld felszínén, a föld alatt, a vizekben – fellelt, illetve bárhonnán előkerült régészeti lelet a törvény erejénél fogva állami tulajdonban van.

A műemlékek védelme

- Műemlék / műemléki érték (tágabb kategória)
- Területi védelem jogintézménye: ebben az esetben nem kizárólag egy-egy épület, vagy más önálló ingatlan kerül védelem alá, hanem az azt körülvevő természetes környezet meghatározott része is.

A kulturális javak védelme

- Tág meghatározás: az élettelen és élő természet keletkezésének, fejlődésének, az emberiség, a magyar nemzet, Magyarország történelmének kiemelkedő és jellemző tárgyi, képi, hangrögzített, írásos emlékei és egyéb bizonyítékai – az ingatlanok kivételével –, valamint a művészeti alkotások.

9.6. A kulturális örökségvédelem igazgatása

A kulturális örökségvédelemért felelős minisztérium

A Kormány tagjainak feladat- és hatásköréről szóló 152/2014. (VI. 6.) Korm. rendelet

Illetékes szerv: **Miniszterelnökség**

A Miniszterelnökséget vezető miniszter a kulturális örökség védeleméért való felelőssége keretében:

- meghatározza a kulturális örökségvédelem kulturális javakkal kapcsolatos országos céljait, feladatait és követelményrendszerét,
- gondoskodik a feladatkörébe tartozó kulturális örökségi értékek számbavételéről, nyilvántartásáról és az ehhez kapcsolódó tudományos feladatok ellátásáról, valamint a régészeti örökség számbavételéről, nyilvántartásáról, védendő területeinek meghatározásáról, védetté nyilvánításáról, védelméről, megőrzéséről,
- dönt a műemléki értékek védetté nyilvánításáról, illetve annak megszüntetéséről, gondoskodik a műemléki értékek és a védelem alá vont területek védelméről, megőrzéséről és nyilvántartásáról,
- a Kormány feladatkörében érintett tagjával együttműködve ellátja a világörökséggel és az emlékhelyekkel kapcsolatos állami feladatokat,
- közreműködik az örökségvédelmet érintő nemzeti szabványok kidolgozásában, és a műemlékekkel összefüggő sajátos építési termékek beépítési feltételeinek meghatározásában.

10. Sajátos hatósági eszközök a kulturális örökségvédelemben

Örökségvédelmi bírság

Örökségvédelmi bírsággal kell sújtani azt a természetes vagy jogi személyt és jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetet, aki illetve amely a(z):

- engedélyhez kötött tevékenységet engedély nélkül vagy attól eltérő módon végzi;
- a Kövtv. 61/l. § (4) bekezdése szerinti tevékenységet a kiemelt nemzeti emlékhely területén, vagy annak részét képező közterülettel határos ingatlanon a Kiemelt Nemzeti Emlékhely Bizottság előzetes hozzájárulása nélkül vagy az előzetes hozzájárulásban meghatározottaktól eltérő módon végzi;
- védetté nyilvánított, vagy a védelem alatt álló kulturális örökség elemeit jogellenesen megsemmisíti, vagy megrongálja;
- a védett kulturális örökségi elemet kötelezettségének elmulasztásával veszélyezteti.

A bírság összegének megállapításánál mérlegelni kell az érintett kulturális örökségi elem történeti, eszmei jelentőségét és egyediségét, valamint az okozott kár nagyságát.

Nincs helye a bírság kiszabásának, ha az annak alapjául szolgáló magatartásnak, illetve cselekménynek a hatóság tudomására jutásától számítva egy év, vagy ha az annak alapjául szolgáló magatartásnak, illetve cselekménynek a befejezésétől tíz év eltelt.

- A kulturális környezet elemeinek pontos felmérésével és fejlesztésével hazánk természeti és kulturális örökségének, épített kincseinek megismerése a BMP által meghatározott jármódok kiépülésével, összevonásával és integrálásával a korábbinál sokkal magasabb szinten, az állampolgárok számára hozzáférhetőbben valósítható meg.
- A kulturális környezet - az attrakciók - és a jármódok átgondolt összekapcsolása, a hagyományos túraelemek vegyítése elősegítik a BMP célkitűzéseinek megvalósulását.
- A túrák szervezésénél kiemelten fontos figyelembe venni a világörökség részét képező hazai attrakciókat. Pl. egy kerékpártúrán is lehet érvényesíteni ennek az ún. „láthatatlan kultúrafogyasztásnak” a kívánalmát, hiszen ha a túrázó kulturális értékekkel rendelkező tájakon megy keresztül, (és az adott tájegység kulturális jelentőségéről informálva is van) akkor olyan pluszélményekkel és ismeretekkel is gazdagodik, amelyre a túra eredeti célja során nem is számolhatott.

Köszönöm a figyelmet!